

Posudek vedoucího diplomové práce

ZUZANA VAŠÁKOVÁ

**Vývoj výchovy v rakouských šlechtických
rodinách od počátku 19. století do 1. poloviny
20. století**

Diplomová práce

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Praha 2011

Dějiny šlechty jsou v současné době tématem prací řady historických (i diplomových a bakalářských) prací. K tomuto tématu neustále vzniká řada studií, které se zabývají nejrůznějšími aspekty vývoje této společenské skupiny, jež dodnes tvoří neodmyslitelnou součást evropského prostoru. V souvislosti s francouzskou revolucí a následující vlnou změn, která ve střední Evropě vyvrcholila v letech 1848-1849, se ale postavení šlechty (a především její elitní části – aristokracie) zásadním způsobem změnilo. Ztratila pozice jak v rovině politické, tak ekonomické a své pozice si zachovala pouze u dvora. Její výlučnost byla nadále určena pouze původem, nikoli výlučným sociálním či hospodářsko-sociálním postavením. S tím také úzce souvisí mimořádný význam výchovy dětí ve šlechtických a aristokratických rodinách, který byl – naprosto logicky – této části života samotnou šlechtou přisuzován.

Diplomová práce Zuzany Vašákové se zabývá právě výchovou v rakouských šlechtických rodinách ve zlomovém období 19. a první poloviny 20. století. Celá práce je rozdělena do deseti kapitol (plus úvod a závěr). První tři kapitoly (HIERARCHIE RAKOUSKÉ ŠLECHTY V 19. A NA POČÁTKU 20. STOLETÍ; ŠLECHTA A SPOLEČNOST NA KONCI 19. A NA POČÁTKU 20. STOLETÍ; ZÁNİK MONARCHIE A „NOVÝ POŘÁDEK SVĚTA) představují

úvod do problému nezbytný k pochopení struktury šlechty, jejího společenského postavení a proměn, kterými šlechta během první poloviny 20. století prošla. Zbylé kapitoly pak podrobně rozebírají jednotlivé otázky problematiky výchovy ve sledované společenské vrstvě: jazyky, roli chův a vychovatelů, postavení otce a matky, problematiku domácí výuky a výuky ve školských institucích, paralelami a rozdíly mezi výchovou chlapců a děvčat a světem dětí ve šlechtické společnosti. Přestože studie Zuzany Vašákové není zrovna objemná (celkový rozsah textu činí necelých sto stran), podařilo se autorce neobyčejně čtivým způsobem shrnout dosavadní poznatky o tomto tématu a předložit dílo, které je více než podařenou syntézou. Jde v mnoha ohledech o zcela původní studii založenou na důkladné znalosti literatury i pramenů – a to jak vydaných, tak nevydaných. Na tomto místě je třeba vyzdvihnout zejména důkladné a dlouhodobé studium rodinného archivu Schönburg-Hartensteinů a dosud nevyužitých materiálů uložených na Červené Lhotě, bývalém jihočeském sídle tohoto rodu. Kvalitu díla na neposledním místě podtrhuje i důkladný rozbor pramenů a literatury a kultivovaný jazyk práce.

Výtky jsou pouze marginálního charakteru. Diskutabilní je tvrzení, že se „nová šlechta“ rekrutovala především z řad podnikatelů či bankéřů (s. 14). Naopak – mnohem větší procento představovali důstojníci nobilitovaní na základě systematizovaného šlechtictví a státní úředníci. Podobně sporné je i konstatování, že se „židovská nobilita (...) řídila vlastními odlišnými pravidly“. Nepochybně to ale platilo o židovské společnosti obecně, v níž pak představovala zvláštní skupinu elitní společnost starých rodin, které byly provázány sítí příbuzenských vztahů.

Osobně pokládám studii Zuzany Vašákové za velmi kvalitní studii, která významným způsobem může přispět k vylepšení dosavadních poznatků o každodennosti rakousko-uherské šlechty. Výsledkem je tak podle mého výjimečná diplomová práce, kterou rozhodně doporučuji k obhajobě, navrhuji ji hodnotit stupněm *výborně* a uznat jako rigorózní.

doc. PhDr. Jan Županič, Ph.D.

Ústav světových dějin

28. srpna 2011